

Discriminatie of dierbare folklore?

EILDERT MULDER – 11/07/14

De rechter vindt Zwarte Piet kwetsend. Waar liggen de grenzen van racisme en traditie? Elisa Klapheck, rabbijn in Frankfurt, en Gerard de Korte, bisschop van het bisdom Groningen-Leeuwarden, verschillen van mening.

Elisa Klapheck

Ik steun de uitspraak van de rechter. De figuur van Zwarte Piet is niet iets neutraals. Er bestaan allerlei denigrerende noties, waar we iets mee zullen moeten doen als we met mensen van verschillende religies of etniciteiten in vrede willen samenleven.

Als er moslims zijn die aanhangers van andere godsdiensten op grond van de Koran vergelijken met zwijnen en apen, dan is dat onprettig en moet dat verboden worden.

De Bijbel staat vol met negatieve uitlatingen over 'heidenen'. Er klinkt een triomfalisme in door, waar we vandaag niet veel meer aan hebben. Bij de aanhangers van Jezus is het vooral de anti-farizeïsche houding, die me stoort. Het Evangelie beschrijft de Farizeeërs als huichelaars, die liever iemand laten doodgaan dan dat ze de sabbatsrust verstoren om hem te redden. Dat beeld is totaal niet in overeenstemming met het rabbijnse jodendom. Daarvan waren zij juist de voorlopers. Ze waren een emancipatiebeweging van een religieuze burgerij, die de godsdienst bevrijdde van de oppermacht van corrupte tempelpriesters. Dat wilden de christenen trouwens ook. Farizeïsme en christendom waren sterk met elkaar verwant. Vergelijk het met de politiek, waarin GroenLinks en de PvdA elkaar hard kunnen aanpakken, terwijl ze veel op elkaar lijken.

Helaas staat in Duitsland het woord farizeïsch voor huichelachtig, mensen gebruiken het heel gemakkelijk, ook in de politiek.

Als ik daar iets van zeg, krijg ik als antwoord dat het niets te betekenen heeft. Maar de Farizeeërs zijn wel de stichters van mijn godsdienst. En als je dan zo over hen praat dan is er al vanaf de basis geen vruchtbare religieuze dialoog mogelijk.

Ik kan me voorstellen dat Zwarte Piet in de zwarte gemeenschap dezelfde gevoelens oproept als bij mij het woord farizeïsch. Bij oudere mensen maakt hij misschien nostalgische sentimenten wakker maar hoe kijken Amsterdamse kinderen er tegenaan, die opgroeien in een multiculturele omgeving? Misschien vinden zij Zwarte Piet wel vreemd.

Ik denk dat iedereen er na twee jaar aan gewend is als Sinterklaas een minder slaafse figuur naast zich heeft. Je zou ermee kunnen beginnen om Piet voortaan consequent bij zijn andere naam te noemen, die een stuk flinker klinkt: Pieterbaas.

Gerard de Korte

Alle mensen zijn schepselen van God en daarom wijst het christendom racisme af. In 1937 deed paus Pius XI een felle aanval op het nationaal-socialisme in de encycliek 'Mit brennender Sorge'. Hij had het vooral gemunt op het antisemitisme en schreef: 'Katholieken zijn geestelijk semieten'.

De afwijzing van racisme en discriminatie is belangrijk in een land als het onze, dat bestaat uit minderheden: etnisch, politiek en religieus.

Maar ik denk dat we het woord discriminatie niet te snel in de mond moeten nemen. Discriminatie is onderscheid maken op onrechtmatige gronden. Maar hoe bepaal je onrechtmatigheid? Als het om Zwarte Piet gaat: wat voor de een discriminatie is, is volgens de ander folklore.

Je moet niet te lange tenen hebben. Sinds het misbruikschandaal maken cabaretiers talloze grappen met als strekking dat er geen enkele priester deugt. In werkelijkheid is maar een klein percentage de fout ingegaan. Ik zou me gediscrimineerd kunnen voelen, maar haal liever mijn schouders op. Een cabaretier mag toch overdrijven? Misschien ben ik ook zo laconiek omdat ik mij als katholiek nog niet bedreigd voel.

Er zou een situatie kunnen ontstaan waarin orthodoxe christenen, joden en moslims zich wel bedreigd zouden kunnen voelen. Blijft er voor orthodoxe minderheden ruimte nu het seculiere denken zo overheersend is geworden? Die vraag werd actueel bij het debat over jongensbesnijdenis bij joden. De kwaliteit van een rechtsstaat kun je afmeten aan de mate waarin die staat minderheden beschermt.

We moeten kritisch in de spiegel durven kijken maar wel de proporties in het oog houden. Sinterklaas is al generaties lang een groots kinderfeest. Natuurlijk is het vervelend als zwarte mensen Zwarte Piet worden genoemd. Maar maak je het toch niet te zwaar door Sinterklaas racistisch te noemen?

Ook binnen de zwarte gemeenschap zijn de meningen verdeeld. Je zou misschien Zwarte Piet ook kunnen presenteren als een intelligente assistent van Sinterklaas.

De emoties lopen zo hoog op dat een argumenterend gesprek moeilijk wordt. Tegenover het gevoel van discriminatie staat de angst van autochtone Nederlanders, die de indruk krijgen dat hun cultuur hun wordt afgepakt. Het zou goed zijn als de partijen eens zouden proberen zich te verplaatsen in de leefwereld van de ander.

Ik vind overigens dat er ergere uitwassen van discriminatie zijn dan Zwarte Piet. Dat Mustafa vanwege zijn voornaam een baan misloopt, is pas echt ernstig.